

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ile Kaba İntihar Hızları: Ülke Çapında Retrospektif Ekolojik Bir Çalışma

Gender Inequality and Crude Suicide Rates in Türkiye: A Nationwide Retrospective Ecological Study

¹Cennet YASTIBAŞ KAÇAR¹, ²İmran Gökçen YILMAZ KARAMAN², ³Blanca BOLEA ALAMANAC³

¹İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Türkiye

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye

³Toronto Üniversitesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Kanada

ÖZ

Giriş ve Amaç: İntihar, önemli bir kısmı düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gelen, dünya çapında ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Bu ulusal ekolojik çalışma, cinsiyetlerin kaba intihar hızları ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır.

Yöntem: Türkiye’nin 81 ilindeki yaşa ve cinsiyete göre tabakalandırılmış kaba intihar hızlarına ilişkin veriler Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından alınmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği Türkiye’nin iller düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi (TCEE) kullanılarak ölçülmüştür. Ek olarak, erken yaşta evlilikler, doğurganlık oranı ve evlilik/boşanma oranları gibi değişkenler toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergeleri olarak kabul edilmiş ve veriler Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından elde edilmiştir. COVID-19 pandemisinin karıştırıcı etkisinden kaçınmak için 2019 verisi kullanılmıştır.

Bulgular: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile kaba intihar hızı arasındaki ilişkiler cinsiyetler arasında farklılık göstermiştir. Erkeklerde 45–64 yaş

aralığında kaba intihar hızı ile TCEE arasında pozitif bir ilişki vardır ($r=0,294$ $p<0,01$), diğer yaş ve cinsiyet gruplarında ise ilişki saptanmamıştır. Erken yaşta evlilik oranları ($r=0,341$ $p<0,01$) ve doğurganlık hızı ($r=0,333$ $p<0,01$) 18–44 yaş grubu kadınlarda kaba intihar hızı ile pozitif yönde ilişkili iken, boşanma/evlenme oranı ($r=-0,256$ $p<0,05$) bu hızla negatif ilişkili bulunmuştur. Boşanma/evlenme oranının artışı 45–64 yaş ve 65 yaş ve üzeri erkek intiharlarında artışla ilişkilidir ($r=0,452$, $r=0,290$ $p<0,01$).

Sonuç: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergeleri intiharla ilişkili bulunmuştur. Bu ilişkiler, farklı yaş ve cinsiyet grupları arasında değişiklik gösterebilir. Bulgular düşük ve orta gelirli ülkelerle sınırlı olabilir. İntiharı önleyici müdahaleler yaş grubu, cinsiyet ve yaşanan yerin toplumsal cinsiyetle ilgili kültürel özelliklerini dikkate alacak şekilde oluşturulmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Cinsiyet eşitsizliği, cinsiyet farklılıkları, doğurganlık, evlilik, intihar

ABSTRACT

Introduction: Suicide is a serious public health problem worldwide, with most suicides occurring in low- and middle-income countries. This nationwide ecological study aimed to explore the relationship between crude suicide rates of the sexes and gender inequality.

Method: The data on age and gender-stratified crude suicide rates in all 81 provinces of Türkiye were retracted from the Turkish Statistical Institute database. Gender inequality was measured using Türkiye’s provincial-level Gender Equality Index (GEI). Additionally, the following variables were considered gender inequality indicators: early marriages, fertility rate, and marriage/divorce rates; data were obtained from the Turkish Statistical Institute database. Data from 2019 were used to avoid the confounding effect of the COVID-19 pandemic.

Results: The associations between gender inequality and crude suicide rate differed between women and men. There was a positive correlation

between crude suicide rate and GEI in men aged 45–64 ($r=0.294$ $p<0.01$), but no correlations were found in other groups of age and gender. Early marriage rates ($r=0.341$ $p<0.01$) and fertility rate ($r=0.333$ $p<0.01$) were positively associated with crude suicide rates in women aged 15–44, while divorce/marriage rate ($r=-0.256$ $p<0.05$) was negatively related to these rates. Divorce/marriage rate was associated with an increase in men’s suicides in both the 45–64 ($r=0.452$ $p<0.01$) and 65 and over ($r=0.290$ $p<0.01$) age groups.

Conclusion: Gender inequality indicators were related to suicide. That relationship may vary across different age and gender groups. The findings may be limited to low- and middle-income countries. Suicide prevention interventions should be designed to account for age group, gender, and cultural characteristics of the place of residence concerning gender.

Keywords: Fertility, gender inequality, marriage, sex differences, suicide

Cite this article as: Yastibaş Kaçar C, Yılmaz Karaman İG, Bolea Alamanac B. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ile Kaba İntihar Hızları: Ülke Çapında Retrospektif Ekolojik Bir Çalışma. Arch Neuropsychiatry 2025;62:348–353. doi: 10.29399/npa.28914

GİRİŞ

İntihar, dünya genelinde başlıca halk sağlığı sorunlarından biridir. Her yıl, dünya çapında yedi yüz bin kişi intihar ederek ölüyor ve bu da 2019’da intihar için küresel yaşa göre standartlaştırılmış intihar oranının yüz

bin kişide 9,0 olduğunu gösteriyor (1). İntihar, her yaşta görülebilmekle birlikte, 2019’da 15–29 yaş arası bireylerde ölüm nedenleri arasında dördüncü sırada yer almaktadır (2). İntihar oranları ülkeler arasında

Öne Çıkan Noktalar

- Toplumsal cinsiyet yapısı intihar ile ilişkili bulunmuştur.
- Genç kadınların intihar hızları toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergeleri ile ilişkilidir.
- Daha eşitlikçi illerde orta yaşlı erkeklerin kaba intihar hızı daha yüksektir.

büyük ölçüde değişmektedir. İntiharların büyük çoğunluğu (%77), Türkiye gibi düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gerçekleşmektedir (2,3).

Cinsiyet, intihar açısından önemli bir belirleyicidir (4–6). Kadınların intihara teşebbüs oranı erkeklerden daha yüksek olsa da intihar sonucu ölümler erkekler arasında daha fazladır. Erkek-kadın intihar oranı tutarlı bir şekilde erkeklerin dünya genelinde kadınlara nazaran daha yüksek intihar riski taşıdığını göstermektedir. (2,7). Ancak, bu oran ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Ahn ve meslektaşları, erkek/kadın intihar oranlarının Doğu ülkelerinde Batı ülkelerine göre daha düşük olduğunu bulmuşlardır (8). Chang ve ark. ise daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet normlarına sahip ülkelerde bu oranın daha yüksek olduğunu öne sürmüşlerdir (9).

Düşük ve orta gelirli ülkelerde kadınların intihar hızı, yüksek ve üst-orta gelirli ülkelerdeki kadınlara kıyasla daha yüksektir. Öte yandan, yüksek gelirli ülkelerdeki erkekler, diğer gelir düzeyindeki erkeklere göre en yüksek intihar hızına sahiptir (2). Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, toplumsal cinsiyet deneyimini değiştirerek kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkileyebilmektedir. Cinsiyet (sex), kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıkları ifade ederken öte yandan toplumsal cinsiyet (gender), biyolojik cinsiyet nedeniyle hoş karşılanan veya karşılanmayan davranışları ifade eden sosyal bir yapıdır. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet birbiriyle etkileşim içindedir ancak aynı değildir (10).

Toplumsal cinsiyet dinamikleri, kadına yönelik şiddet, gelir eşitsizlikleri ve eğitime erişim engelleri gibi alanlarda kadınları kronik olarak dezavantajlı konuma getirerek kadın ve erkekler arasında toplumsal eşitsizlik yaratmaktadır (11). Toplumsal cinsiyet eşitliği genellikle erkekler ve kadınlar için eşit haklar, sorumluluklar ve fırsatlar anlamına gelir (11). Toplumsal cinsiyet, bireylerin hayatını nasıl sürdürdüğünü etkilediğinden, toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaba intihar hızına ilişkin erkek-kadın oranlarındaki farkların olası bir açıklaması olabilir. Bu eşitsizlik, daha yüksek kadın intihar hızına yol açabilir ve bu da erkek-kadın intihar oranının düşmesine neden olabilir (9,12). Kadınların kültürel normlar nedeniyle daha çok ikincil konumda olduğu Çin’de, Zhang ve Hu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini algılayan kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği algılamayanlara göre intihar düşüncesi taşıma olasılıklarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (13). Assarsson ve ark. ise, düşük ve orta gelirli ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin erkek çocukları arasında daha yüksek düzeyde intihar düşüncesi ile ilişkili olduğunu bildirmiştir (14). Kültürel faktörler ülkeler arasındaki intihar hızlarındaki cinsiyet farklılıklarına katkıda bulunabilir (9,15,16). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini nesnel biçimde ölçmeyi amacıyla, Birleşmiş Milletler tarafından farklı ülkelerde kullanılmak üzere Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi geliştirilmiştir. Chang ve ark., bu endeksin kültüre özgü göstergelerle birleştirilmesinin daha kapsamlı bir anlayış sunacağına öne sürmüşlerdir (9).

Dünya Ekonomik Forumu’nun 2023 yılı Küresel Cinsiyet Uçurumu raporunda Türkiye, 146 ülke arasında 129. sırada yer almakta ve bu durum kadınlar açısından ciddi bir dezavantaja işaret etmektedir (16).

Türkiye, Avrupa veya Amerika Birleşik Devletleri gibi Batılı ülkelere kıyasla daha düşük intihar hızına sahiptir; ancak belirli bölgelerde erkek-kadın intihar oranları daha yüksektir (2). Önceki araştırmalar, Türkiye’nin az gelişmiş ve ataeril bölgelerinde kadınların intihara karşı savunmasız olduğunu vurgulamıştır (17). Van Bergen ve ark.’nın sistematik derleme çalışması, Türk kadınlarının intiharına odaklanmış ve genç yaş, işsizlik ve yoksulluğun tamamlanmış intihar için risk faktörleri olduğunu bulmuştur (18). Türkiye’deki intiharlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve bölgesel faktörlerle ilişkili olabilecek cinsiyete dayalı farklar göstermektedir.

Mevcut çalışma, Türkiye’nin iller düzeyindeki cinsiyete göre tabakalandırılmış kaba intihar hızları ile hem uluslararası hem de yerel cinsiyet eşitsizliği göstergeleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bu çalışma, yaşa göre tabakalandırılmış gruplar içinde cinsiyete göre tabakalandırılmış intihar hızları ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergeleri arasındaki ilişkiyi araştırmayı da hedeflemektedir.

YÖNTEM

Bu çalışma, Türkiye geneli verileri temel alan retrospektif bir ekolojik çalışmadır.

Çalışma Tasarımı

Grup düzeyindeki değişkenler ile grup düzeyindeki sonuçlar arasındaki ilişkileri değerlendirmede en uygun yaklaşım olması nedeniyle çalışmada ekolojik desen kullanılmıştır. Ekolojik çalışma deseni, ruh sağlığının sosyal belirleyicilerini anlamada psikiyatrik epidemiyoloji alanında kullanılır (12). Bu çalışmada, grup düzeyindeki değişkenler aşağıda sunulan toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergeleridir ve grup düzeyindeki sonuç değişkenleri ise kaba intihar hızlarıdır.

Ekolojik çalışmaların bazı avantajları ve dezavantajları vardır. Bir dezavantaj olarak, ekolojik çalışmalar grup düzeyindeki verileri analiz ettiğinden, bireysel düzeyde çıkarım yapmak mümkün değildir. Örneğin, bir çalışma sigara kullanımının intiharla ilişkili olduğunu öne sürebilir; ancak bu, intihar eden her bireyin daha önce sigara içtiği anlamına gelmez. Buna karşın, ekolojik çalışmaların bir avantajı, sorunlara grup düzeyinde yaklaşarak gelir eşitsizliği veya etnik yoğunluk gibi grup düzeyindeki problemleri değerlendirme olanağı sunmasıdır. Bu, politika geliştirme sürecinin ilk adımı olabilir (12).

Mevcut çalışma, Chang ve ark.’nın 157 ülkedeki cinsiyet oranlarını değerlendirmek için intihar ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında kullandığı metodolojiyi temel almıştır (9).

Çalışma Örneği

Çalışmanın örneklemini 2019 yılında Türkiye’de yaşayan tüm bireyler oluşturmaktadır. 2019 yılı itibarıyla nüfus 41.433.861 kadın ve 41.721.136 erkekten oluşmaktadır (19).

Değişkenler

Kaba İntihar Hızı: Kaba intihar hızı, Dünya Sağlık Örgütü’nün kaba intihar hızları tanımına göre hesaplanmıştır (2). Buna göre, yıllık intihar kaynaklı ölümlerin sayısı toplam ülke nüfusuna bölünmüş ve elde edilen oran yüz binle çarpılmıştır. Bu çalışmada yazarlar, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2019 yılı verilerini kullanarak her cinsiyet için yaşa göre tabakalandırılmış kaba intihar hızlarını hesaplamıştır (20).

Türkiye’nin İller Düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi (TCEE): 2019 yılında (21), Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı ve paydaşları tarafından “81 için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi” raporu hazırlanmıştır. Bu rapor, 81 ilin her biri için bir GEI değeri sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği endeksinin hesaplanmasında Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve Dünya Ekonomik Forumu gibi uluslararası kuruluşların daha önceki çalışmalarında geliştirdiği göstergeler esas

alınmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi değeri 0 ile 1 arasında değişmekte olup; 1 tam cinsiyet eşitliği anlamına gelmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Göstergeleri: TCEE, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ölçmede önemli bileşenler içerse de evlilikle ilgili verileri kapsamamaktadır. Evlilik, tarih boyunca cinsiyet rollerinin ve güç dinamiklerinin belirginleştiği önemli bir kurum olmuştur (22,23). Geleneksel olarak evlilik, kadınları bakım veren rollerle sınırlandırmakta, doğurganlıklarını kontrol etmekte ve bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğine zarar verebilmektedir (23). Bu, aynı zamanda, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin bakım veren kadınları ödüllendirirken geri kalanını dışlaması nedeniyle kadınların ruh sağlığına da zarar verebilmektedir (24).

Dünya Bankası, ülkeler arasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini değerlendirmek için Evlilik Gösterge Puanlarını kullanmaktadır. Ancak, Türkiye'nin illeri için Evlilik Gösterge Puanları ile ilgili mevcut bir veri bulunmamaktadır. Bu nedenle yazarlar, bu araştırmada TÜİK verileriyle örtüşen Dünya Bankası Cinsiyet Veri Portalı'ndan evlilik ve doğurganlıkla ilgili değişkenleri seçmişlerdir (25). Bu değişkenler erken yaşta evlilik, doğurganlık hızı ve boşanma/evlilik oranıdır. Bu değişkenlere ilişkin 2019 yılı oranları TÜİK'ten elde edilmiştir (19).

Veri Kaynakları

Mevcut ekolojik çalışma, iki adet kamuya açık veri setini kullanarak yürütülmüştür. COVID-19 pandemisi nedeniyle nüfus verilerinde bir kesinti yaşandığından, yazarlar en güncel veri olan 2019 veri setlerini kullanmışlardır. İlk olarak, yaşa ve cinsiyete özgü kaba intihar verileri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergeleri için TÜİK'e başvurulmuştur (20). TÜİK, Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü'ne de veri sağlayan Türkiye'nin resmi istatistik kurumudur. Türkiye'nin 81 iline ilişkin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksleri verileri, kamuya açık bir sunucuda bulunan Taşöz Düşündere ve ark.'nın raporundan alınmıştır (21). Bu çalışmada kullanılan veriler, atıfta bulunulan web sitelerinden herkesin erişimine açık olarak temin edilebilmektedir (Bkz. Kaynakça).

İstatistiksel Analiz

Verileri analiz etmek için IBM Sosyal Bilimlerde İstatistik Paket Programı (SPSS) sürüm 25 kullanılmıştır. Analizi gerçekleştirmeden önce, tüm değişkenlerin normallik varsayımı test edilmiştir. Normallik analizi sonucunda, kadınların 45–64 ve 65+ yaş alt gruplarına ait kaba intihar hızları logaritmik dönüşüm uygulanarak dönüştürülmüştür. Tanımlayıcı istatistikler ortalama ve standart sapma olarak hesaplanmıştır. Yaş ve cinsiyete göre tabakalandırılmış gruplara göre TCEE ile kaba intihar hızları arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bunun yanı sıra, evliliğe özgü değişkenler ve doğurganlık hızı ve her iki cinsiyet için intihar hızları arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiş ve iki yönlü test kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1, Türkiye'nin tüm illerine ilişkin değişkenleri tanımlamaktadır. Türkiye'nin toplam nüfusu 2019 yılında 83,154,997'dir (19). 2019 yılında nüfusu en az ilde 84.660 kişi yaşarken, en kalabalık ilde ise 15.519.267 yaşamaktadır (19). En düşük TCEE puanı 0,395, en yüksek TCEE puanı ise 0,542 olarak belirlenmiştir (21). Tablo 1'de görüldüğü üzere, erkeklere ait kaba intihar hızı kadınlara ait kaba intihar hızından daha yüksektir.

Ayrıca, her iki cinsiyet için yaş alt grubuna göre kaba intihar hızları incelenmiştir. Kadın ve erkeğe ilişkin kaba intihar hızlarını karşılaştırmak amacıyla, yaş alt grupları doğurganlık temel alınarak belirlenmiştir. Hem kadın hem erkek gruplarında 15–44 yaş genç yaş, 45–64 yaş orta yaş ve 65 ve üzeri yaşlı grubu olarak tanımlanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere göre, tüm yaş gruplarında erkek kaba intihar hızı kadın kaba intihar hızından daha yüksektir (Tablo 2).

İlk olarak, her iki cinsiyetin kaba intihar hızları ve TCEE puanları arasındaki ilişki için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Kadın kaba intihar hızı ile TCEE puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = -0,104$, $p = 0,356$). Ancak, erkek kaba intihar hızı ile TCEE puanı arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır ($r = 0,230$, $p = 0,039$). Bu bulgu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin daha yüksek olduğu illerde erkek intiharlarının daha fazla olduğuna işaret etmektedir.

İkinci olarak, analizler yaş katmanlarına göre tekrarlanmıştır. Yaş katmanları 15 ve 44, 45 ve 64 ve 65 ve üzeri olarak ayrılmıştır. Tablo 3, kaba intihar hızlarının ve TCEE puanlarının yaş ve cinsiyete göre katmanlandırılmış gruplarına ilişkin korelasyon analizini göstermektedir. Analiz sonucunda, sadece 45–64 yaş arası erkek grubunda TCEE ile kaba intihar hızı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,294$ $p < 0,01$).

Tablo 1. 2019 yılında Türkiye'deki tüm illerin tanımlayıcı verileri

Türkiye'nin 81 ilinin değişkenleri	Medyan (Q1-Q3) veya Ortalama ± Standart sapma
Nüfus	536,199 (284,213–1,083,192)
Cinsiyet eşitliği endeksi	0,470±0,003
Kadınların kaba intihar hızı	1,993±1,123
Erkeklerde kaba intihar hızı	7,000±0,338
Erken yaşta evlenen kadın oranı	0,030 (0,017–0,053)
Erken yaşta evlenen erkek oranı	0,002 (0,001–0,003)
Doğurganlık hızı	1,689 (1,569–2,179)
Boşanma/evlilik oranı	0,244±0,104

Tablo 2. Kadınlar ve erkekler için yaş alt grubuna göre kaba intihar hızının tanımlayıcı istatistikleri

Yaş grupları	Kadınlarda kaba intihar hızı Ortalama ± Standart sapma	Erkek kaba intihar hızı Ortalama ± Standart sapma
15–44	2,768±2,132 (min. 0-maks. 10,63)	9,011±4,636 (min. 0- maks. 25,25)
45–64	1,904±2,541 (min. 0-maks. 13,35)	8,329±5,182 (min. 0- maks. 25,30)
65+	2,338±3,372 (min. 0-maks. 14,91)	9,063±6,751 (min. 0-maks. 24,86)

Tablo 3. Kaba intihar hızları ve toplumsal cinsiyet eşitliği endeksinin Pearson korelasyon analizi

Yaş grupları	Kadın kaba intihar hızı	Erkek kaba intihar hızı
15–44	-0,119	0,097
45–64	-0,228	0,294**
65+	-0,029	0,158

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Tablo 4. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergelerinin ve kaba intihar hızlarının cinsiyete ve yaşa göre tabakalandırılmış alt gruplara göre Pearson korelasyon analizi

Cinsiyet	Değişkenler	Yaşa Göre Katmanlı Gruplar		
		15–44	45–64	65+
Kadın	Kadınların erken yaşta evlenmeleri	0,341**	-0,025	-0,016
	Doğurganlık hızı	0,333**	-0,067	0,025
	Boşanma/evlilik oranı	-0,256*	-0,192	-0,209
Erkek	Erkeklerin erken yaşta evlenmeleri	0,192	0,061	0,031
	Doğurganlık hızı	-0,161	-0,216	-0,143
	Boşanma/evlilik oranı	0,193	0,452**	0,290**

* p<0,05; **p<0,01.

Cinsiyetin intihar hızı üzerindeki etkisini anlamak için, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili bazı göstergeler analiz edilmiştir. Bu göstergeler, erkek ve kadınların erken yaşta evlilik oranları, doğurganlık hızı ve boşanma/evlilik oranı olarak belirlenmiştir. Tablo 4, yaş ve cinsiyete özgü kaba intihar hızları ile bu göstergeler arasındaki ilişkileri göstermektedir. Pearson korelasyon analizine göre, 15–44 yaş arası kadınlarda erken yaşta evlilik ($r=0,341$ $p<0,01$), yüksek doğurganlık hızı ($r=0,333$ $p<0,01$) ve düşük boşanma/evlilik oranı ($r=-0,256$ $p<0,05$) ile kaba intihar hızları arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. 45 yaş üstü kadın alt gruplarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Erkeklerde ise, 45–64 yaş alt grubunda boşanma/evlilik oranı düştükçe kaba intihar hızlarının azaldığı görülmüştür ($r=0,452$ $p<0,01$). Bunun yanı sıra, 65 yaş ve üzeri erkeklerde, boşanma/evlilik oranı arttıkça kaba intihar hızlarının da arttığı belirlenmiştir ($r=0,290$ $p<0,01$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Türkiye’de kaba intihar hızları, TCEE ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergeleri arasındaki ilişkide cinsiyet farklılıkları yaşa göre tabakalandırılmış alt gruplarda incelenmiştir. 45–64 yaş arası erkeklerde TCEE puanı ile kaba intihar hızı arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, cinsiyet eşitliği arttıkça erkek intihar hızının da arttığını göstermektedir. 15–44 yaş arası kadınlarda erken yaşta evlilik ve doğurganlık oranları ile intihar hızları arasında pozitif ve boşanma/evlilik oranı ile ise negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Boşanma/evlilik oranı, 45–64 ve 65 yaş ve üzeri erkeklerde kaba intihar hızı ile pozitif ve anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.

Bu bulgular, orta gelirli bir ülke örneğinde cinsiyete özgü farklılaşmanın kaba intihar hızı üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. İntihar ile cinsiyet eşitsizliği arasındaki ilişkiyi destekleyen kanıtlar tutarlılık göstermemektedir. Önceki araştırmalar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hem erkekler hem de kadınlar için intihar riskini artırabileceğini göstermiştir (9,26,27). Seksen beş ülkeden alınan veriler üzerinde yapılan ekolojik bir çalışma, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadınlar için azalmış intihar riski ile ilişkili olduğunu öne sürmüş, ancak erkekler için tutarlı bir sonuç olmadığını rapor etmiştir (26). Avrupa Birliği’ne üye 20 ülke ile yapılan başka bir çalışma, eşitlikçi cinsiyet normlarının bireylerin davranışlarını düzenleyebildiği durumda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadınlar veya erkekler için intihar hızı ile doğrudan bir ilişkisi olmadığını bulmuştur (28). Bununla birlikte, Moore ve Heirigs’in çalışması (29), artan cinsiyet eşitliğinin her iki cinsiyet için de daha yüksek intihar hızı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bulgularımız, erkekler arasındaki intihar hızı ile 45–64 yaş grubundaki cinsiyet eşitliği arasında pozitif bir korelasyon olduğunu göstermiştir; bu da cinsiyet eşitliğindeki artışın erkek intiharlarındaki artışla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Milner ve ark. (26), intihar hızı ve ilgili faktörlerin ülkelere özgü bağlamda dikkatli bir şekilde değerlendirilmesinin önemini vurgulamışlardır. Ayrıca,

Cai ve ark. (30), ülkelerin gelir düzeylerinin bu ilişkideki farklılaşmaya katkıda bulunabileceğini öne sürmüşlerdir. Erkek egemenliğinin ve geleneksel cinsiyet rollerinin toplumsal yapılarda etkili olduğu Türkiye bağlamında, bu kültürel alanın daha detaylı yorumlanmasına ihtiyaç vardır. Ekonomik koşullar intihar riskinde önemli bir rol oynar; Varol ve Karagöz, kentleşme oranlarındaki artışın kadın intihar hızında azalmayla ilişkili olduğunu; aynı zamanda, iş gücüne katılımın ise hem erkek hem de kadın intihar hızını olumsuz etkilediğini bulmuştur (31). Bu bulgular, ekonomik faktörlerle birlikte, Türkiye’deki sosyokültürel dinamiklerin intihar ve cinsiyet eşitsizliği arasındaki bağlantı için potansiyel bir açıklama sağlayabileceğini düşündürmektedir. Eril normlar, özellikle erken yaşta katı hegemonik erkeklik normlarını içselleştirmiş olabilecek orta yaşlı erkekler arasında, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik değişimlere daha dirençli olabilmektedir. Cinsiyet eşitliği kadınlara sosyal, eğitimsel, ekonomik ve politik faydalar sağlarken, Türkiye’deki uzun süredir süregelen erkek egemen kültür için bir tehdit olarak da algılanabilir. “Erkeklerin güç ve paraya sahip olması gerektiği” şeklinde özetlenebilecek hegemonik erkeklik normlarının yarattığı baskı, cinsiyet eşitliğinin arttığı koşullarda erkeklerin daha kırılgan hale gelmesine neden olabilir (32). Rekabetçi bir işgücü piyasasında, geleneksel normlar “erkek eve ekmek getirendir” anlayışını vurgularken, eşit fırsatlara sahip kadınlar erkek kimliği için tehdit olarak algılanabilmektedir. Bu şekilde algılanan statü ve kontrol kaybı, orta yaşlı erkekler arasında psikolojik sıkıntının artmasına ve bunun sonucunda da intihar riskinin artmasına yol açabilir. Önceki araştırmalar, ileri yaşta olan ve daha düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin toplumsal cinsiyet kalp yargılarını daha fazla benimsediğini göstermektedir (33). Bu kalıpyargılar, bireylerin yaşam deneyimlerinden ve kültürden olumlu veya olumsuz şekilde etkilenebilir. Orta yaş dönemi, birçok ekonomik veya bakım sorumluluğunun olduğu bir dönemdir. Yaşanılan yerin ve iş yerinin toplumsal cinsiyet iklimi ve kültürel maruziyet, bu dönemdeki toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını etkileyebilmektedir (34).

Türkiye’nin iller düzeyindeki Cinsiyet Eşitliği Endeksi ile yaş gruplarına göre kadın kaba intihar hızları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgu, önceki araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (28,35). Diğer toplumsal cinsiyet eşitliğinin göstergeleri de test edilmiştir. Erken yaşta evlilik 18 yaşından önce gerçekleşmekte olup, bu çalışmada kadınlar arasında medyan %3,0, erkekler arasında ise %0,2 oranda görülmüştür. 15–44 yaş aralığındaki kadın kaba intihar hızlarıyla anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüş; erkeklerde anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Kadınlar erken evliliğe daha fazla maruz kalmaktadır ve bu durum erken evlilik gerçekleştiğinde genç kadınların daha yüksek intihar hızının nedeni olabilir. Erken yaşta evliliğin yaygınlığı bölgesel olarak farklılık göstermekte olup Türkiye’de ciddi bir toplumsal sorundur (36). Ataeril ve namus temelli bir kültüre sahip olarak değerlendirilen Türkiye’de bazı geleneksel uygulamalarda kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesi ailenin namusunu koruma amacı olarak görülmektedir (37). Bu nedenle, erken yaşta evlilik (<18) kadının kendi kararına bağlı olmayabilmektedir.

Erken yaşta evlilik kadınların eğitim almasını engelleyebilir ve toplumsal rollerini sınırlandırabilir, çünkü bu durumda kadınlar yalnızca bakım verme sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalabilirler ve bu da kadınların intihar riskiyle karşı karşıya bırakabilir. Fakhari ve ark.'nın İran'da yaptıkları bir araştırmada (38), erken yaşta evliliğin her iki cinsiyet için de intihar girişimi riskini iki kattan fazla artırdığı bulunmuştur.

Mevcut çalışmada, doğurganlık hızı da 15–44 yaş aralığındaki kadınlarda intihar hızıyla pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Yüksek gelirli ülkelerde yapılan önceki araştırmalar, doğurganlık hızı arttıkça intihar hızının azaldığını ortaya koymuştur; bu durum Durkheim'in sosyal sermaye çalışmasını desteklemektedir (39,40,41). Ancak bu ilişki ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Hindistan gibi bazı düşük ve orta gelirli ülkelerde doğurganlık, kadınların özerkliğinin bir işareti olarak algılanabilmektedir (42). Ancak, toplam doğurganlık hızındaki azalma, Hindistan örneğinde görüldüğü gibi, hızlı ekonomik kalkınma ve ülkenin toplumsal dönüşümü ile ilişki olarak yorumlanabilmektedir (42). Doğurganlık oranı ile kadın intihar hızı arasındaki pozitif ilişki, önceki araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (7,42). Türkiye'deki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve toplumsal normlar, kadınların doğurganlık kararlarını nasıl etkilediğini açıkça ortaya koymaktadır. Kadınların doğurganlık niyetleri, geleneksel cinsiyet rolleri ile yakından ilişkilidir; bu rollerde kadınlardan ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgilenmeleri beklenirken, erkeklerin bu sorumluluklara katılımı daha sınırlıdır ve kadınların işgücüne katılımı da düşüktür (43). Singh ve ark.'nın (42) da belirttiği gibi, Türkiye gibi bazı düşük ve orta gelirli ülkelerde doğurganlık hızı, toplumsal cinsiyet normları sınırları içindeki kadın özerkliğini yansıtabilir; bu durum, bazı yüksek gelirli ülkelerde görülen eğilimlerden farklılık göstermektedir. Çocuk bakımı yükleri, ekonomik bağımlılık ve ataerkil aile yapıları içindeki sınırlı üreme özerkliği intihar hızı ilişkili olabilir.

Boşanma olasılığı evlilik içindeki bireyler için seçenek sunmaktadır. Mevcut çalışmada, evliliğin sona ermesine ilişkin bir gösterge olan boşanma/evlilik oranının, 15–44 yaş arası kadınlarda intihar hızıyla negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Ancak, 44–65 yaş arası ve 65 yaş ve üzeri erkeklerin kaba intihar hızlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Alanyazınla tutarlı olarak, yüksek gelirli ülkelerde evli erkeklerde intihar riski boşanmış erkeklere göre daha düşüktür (44,45). Ancak, düşük ve orta gelirli ülkelerde boşanma ve intihar hızı üzerine az sayıda çalışma mevcuttur. Çin'den yapılan bir çalışma (46), kentte yaşayan kadınlar arasındaki intihar hızı için benzer bir eğilim bulmuştur. Ek olarak, bulgularla tutarlı olarak, Qin ve ark. (44), boşanmanın orta yaşta erkekler için önemli bir risk faktörü olduğunu vurgulamıştır. Boşanmanın ardından erkekler yalnızlık ve eşlerinden ve diğer ilgili sosyal ağlardan sosyal destek kaybı yaşayabilirler. Buna karşın, 15–44 yaş aralığındaki kadınların intihar hızı ile boşanma/evlilik oranları arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, baskılayıcı veya kısıtlayıcı evlilik koşullarının ortadan kalkmasının orta yaşlı kadınlar için intihardan koruyucu olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışma kesitsel bir ekolojik çalışma olduğundan bazı sınırlılıklar içermektedir. Bunlardan biri ekolojik yanılgıdır; gruptan yapılan çıkarımlar birey düzeyinde genelleme yapılamamasıdır. Veriler iller düzeyinde olduğu için kırsal ve kentsel ayrımı ile gelir düzeyine göre mahalleler arasındaki fark dikkate alınmamıştır. Ayrıca, güncel alanyazında boşanma ve ayrılığın ayrı kategoriler olması gerektiği savunulmaktadır (45) ve aynı bakış açısı dul kalma için de uygulanabilir. Bu nedenle, gelecekteki çalışmalarda bu ayrımlar dikkate alınmalıdır. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise intiharın biyopsikososyal yordayıcılara sahip olması ve bu çalışmada biyolojik faktörleri ele alan herhangi bir verinin bulunmamasıdır. TÜİK verilerine göre 2019'da kadın ölümlerinin %4,8'i ve erkek ölümlerinin %6,7'si bilinmeyen nedenlerle meydana gelmiştir; bu nedenle bu bilinmeyen nedenli ölümler sonuçları etkilemiş olabilir (20). Başka bir deyişle, "bilinmeyen neden" olarak bildirilen ölümler intihar vakalarının istatistiklerinde görünmemesine yol açmış olabilir.

Sonuç olarak, mevcut çalışmanın bulguları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin düşük olduğu illerde yaşayan kadınların, erken yaşta evlilik gibi evliliğe özgü göstergelerle birlikte intihar riski taşıyabileceğini göstermektedir. Ancak, geleneksel erkeklik baskısı altındaki erkeklerin de toplumsal cinsiyet eşitliğinden fayda sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, hem kadınlar hem erkekler için intihara yönelik faktörlerinin belirlenmesine ve ülkeye özgü makro düzeydeki risk etmenlerine dair kapsamlı bir çerçeve oluşturulmasına katkı sunabilir. Singh ve Singh (47), sosyal izolasyonu azaltmanın ve toplumsal çözümü önlemenin intiharı azaltmaya yönelik bir halk sağlığı programının temel hedefi olabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu bakış açısından, bu çalışmanın bulguları hem erkekler hem de kadınlar için toplumsal cinsiyet normlarını iyileştirmenin ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin politikalar geliştirmenin intihar risklerini azaltmaya yardımcı olabileceğini göstermektedir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışmada herhangi bir katılımcı yer almadığı ve yalnızca kamuya açık veri kaynakları kullanıldığı için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmada katılımcı yer almadığı için katılımcı onamı alınması gerekmemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir- IGYK, BBA; Tasarım- IGYK, BBA; Denetleme- IGYK, CYK; Kaynaklar- IGYK, CYK; Malzemeler- IGYK; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi- IGYK, CYK; Analiz ve/veya Yorum- CYK, IGYK; Literatür Taraması- CYK, IGYK; Yazıyı Yazan- CYK, IGYK, BBA; Eleştirel İnceleme- CYK, IGYK, BBA.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal bir destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Ilıc M, Ilıc I. Worldwide suicide mortality trends (2000-2019): a joint point regression analysis. *World J Psychiatry*. 2022;12(8):1044. [Crossref]
2. World Health Organization. Suicide worldwide in 2019: global health estimates. Geneva: World Health Organization; 2021.
3. The World Bank. Countries and economies: Turkey. 2020. [cited 22.08.2021] <https://data.worldbank.org/country/turkey?view=chart>
4. Kim SY, Kim MH, Kawachi I, Cho Y. Comparative epidemiology of suicide in South Korea and Japan: effects of age, gender and suicide methods. *Crisis*. 2011;32(1):5–14. [Crossref]
5. Freeman A, Mergl R, Kohls E, Székely A, Gusmao R, Arensman E, et al. A cross-national study on gender differences in suicide intent. *BMC Psychiatry*. 2017;17(1):1–11. [Crossref]
6. Lee Y, Lee D, Hong HJ. Gender-based multilevel analysis of influential factors for suicide attempts among at-risk non-referred adolescents in Korea. *Clin Psychopharmacol Neurosci*. 2020;18(1):116–126. [Crossref]
7. Allothman D, Fogarty A. Global differences in geography, religion and other societal factors are associated with sex differences in mortality from suicide: an ecological study of 182 countries. *J Affect Disord*. 2020;260:67–72. [Crossref]
8. Ahn MH, Park S, Ha K, Choi SH, Hong JP. Gender ratio comparisons of the suicide rates and methods in Korea, Japan, Australia, and the United States. *J Affect Disord*. 2012;142(1-3):161–165. [Crossref]
9. Chang Q, Yip PS, Chen YY. Gender inequality and suicide gender ratios in the world. *J Affect Disord*. 2019;243:297–304. [Crossref]
10. World Health Organization. Gender and health. 2025. [cited 03.02.2025] https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1
11. Patel VA. Gender equality and human rights. 2012. [cited 16.01.2024]
12. Das-Munshi J. Ecological studies and studies which consider place and health. In: Das- Munshi J, Ford T, Hotopf M, Prince M, Stewart R, editors. *Practical Psychiatric Epidemiology*. Oxford: Oxford University Press; 2020. [Crossref]
13. Zhang J, Xu H. The effects of religion, superstition, and perceived gender inequality on the degree of suicide intent: a study of serious attempters in China. *OMEGA-J Death Dying*. 2007;55(3):185–197. [Crossref]
14. Assarsson R, Petersen S, Höglberg B, Strandh M, Johansson K. Gender inequality and adolescent suicide ideation across Africa, Asia, the South Pacific and Latin America—a cross-sectional study based on the Global School Health Survey (GSHS). *Glob Health Action*. 2018;11(Sup 3):1663619. [Crossref]

15. Korošec Jagodič H, Rokavec T, Agius M, Pregelj P. Availability of mental health service providers and suicide rates in Slovenia: a nationwide ecological study. *Croat Med J*. 2013;54(5):444–452. [Crossref]
16. Helbich M, De Beurs D, Kwan MP, O'Connor RC, Groenewegen PP. Natural environments and suicide mortality in the Netherlands: a cross-sectional, ecological study. *The Lancet Planetary Health*. 2018;2(3):e134–e139. [Crossref]
17. Altindag A, Ozkan M, Oto R. Suicide in Batman, southeastern Turkey. *Suicide Life Threat Behav*. 2005;35(4):478–482. [Crossref]
18. van Bergen D, Eylem-Van Bergeijk O, Montesinos AH. Attempted suicide and suicide of young Turkish women in Europe and Turkey: a systematic literature review of characteristics and precipitating factors. *PLoS One*. 2021;16(8):e0253274. [Crossref]
19. TurkStat. The results of address based population registration system, 2019. [cited 05.09.2021] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2019-33705>
20. TurkStat. Death statistics: deaths by causes of death and sex. 2020. [cited 05.09.2021] <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>
21. Taşöz Düşündere A, Kavas Bilgiç A, Avcı İ. Seksen bir ilde Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği karnesi. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV). 2020. [cited 05.08.2021] https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2020/haberler/tobb_tskb_tepav_81_ilde_turkiyenin_toplumsal_cinsiyet_esitligi_karnesi.pdf
22. Engels F. The origin of the family, private property and the state. London: Wellred Books; 2001.
23. Downey M, Daniel C, McGlynn-Wright A, Haugeberg K. Protect and control: coverture's logics across welfare policy and abortion law. *Psychol Women Q*. 2023;47(4):478–493. [Crossref]
24. Glick P, Fiske ST. Ambivalent sexism revisited. *Psychol Women Q*. 2011;35(3):530–535. [Crossref]
25. World Bank. Gender data indicators. 2025. (cited 21.01.2025). <https://genderdata.worldbank.org/en/indicators>
26. Milner A, Scovelle AJ, Hewitt B, Maheen H, Ruppanner L, King TL. Shifts in gender equality and suicide: a panel study of changes over time in 87 countries. *J Affect Disord*. 2020;276:495–500. [Crossref]
27. Rajkumar RP. The association between nation-level social and economic indices and suicide rates: a pilot study. *Front Sociol*. 2023;8:1123284. [Crossref]
28. Reeves A, Stuckler D. Suicidality, economic shocks, and egalitarian gender norms. *Eur Sociol Rev*. 2016;32(1):39–53. [Crossref]
29. Moore MD, Heirigs MH. Suicide & gender inequality: a cross-national examination. *Sociol Spectrum*. 2021;41(3):273–286. [Crossref]
30. Cai Z, Canetto SS, Chang Q, Yip PS. Women's suicide in low-, middle-, and high-income countries: do laws discriminating against women matter?. *Soc Sci Med*. 2021;282:114035. [Crossref]
31. Varol ZC, Karagöz K. Affective socioeconomic factors on suicide in Turkey: an econometric analysis. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg*. 2020;18(Özel sayı):260–280. [Crossref]
32. Akçay S, Taşkın M. İntihar ve toplumsal cinsiyet: sosyal hizmet perspektifinden bir değerlendirme. *OPUS Int J Soc Res*. 2019;14(20):2278–2299. [Crossref]
33. Carvalho Silva R, Vezzoli M, Menesello V, Meattini M, Sartori R, Minelli A. Everything changes but nothing changes: gender stereotypes in the Italian population. *Arch Womens Ment Health*. 2024;27:537–545. [Crossref]
34. Swami V, Coles R, Wyrozumska K, Wilson E, Salem N, Furnham A. Oppressive beliefs at play: associations among beauty ideals and practices and individual differences in sexism, objectification of others, and media exposure. *Psychol Women Q*. 2010;34(3):365–379. [Crossref]
35. Scott S, Nguyen PH, Neupane S, Pramanik P, Nanda P, Bhutta ZA, et al. Early marriage and early childbearing in South Asia: trends, inequalities, and drivers from 2005 to 2018. *Ann N Y Acad Sci*. 2021;1491(1):60–73. [Crossref]
36. Yüksel-Kaptanoğlu İ, Ergöçmen BA. Early marriage: trends in Turkey, 1978–2008. *J Fam Issues*. 2014;35(12):1707–1724. [Crossref]
37. Önen C, Öcal NÜ. The views of adult married women living in villages on early marriage and its relation with the perception of health. *Niger J Clin Pract*. 2022;25(7):1173–1179. [Crossref]
38. Fakhari A, Allahverdipour H, Esmaeili ED, Chattu VK, Salehiniya H, Azizi H. Early marriage, stressful life events and risk of suicide and suicide attempt: a case-control study in Iran. *BMC Psychiatry*. 2022;22(1):71. [Crossref]
39. Lester D, Yang Lester B. Fertility and suicide rates: a time series analysis in the United States. *J Biosoc Sci*. 1992;24(1):97–102. [Crossref]
40. Shah A. Association of suicide rates of elderly persons with fertility rates. *Psychol Rep*. 2008;102(2):369–376. [Crossref]
41. Okada K, Samreth S. A study on the socio-economic determinants of suicide: evidence from 13 European OECD countries. *J Soc Econ*. 2013;45:78–85. [Crossref]
42. Singh P, Das A, William J, Bruckner T. Fertility, economic development, and suicides among women in India. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2021;56:1751–1759. [Crossref]
43. Kavas S. The gendered division of housework and fertility intention in Turkey. *Genus*. 2019;75(1):21. [Crossref]
44. Qin P, Syeda S, Canetto SS, Arya V, Liu B, Menon V, et al. Midlife suicide: a systematic review and meta-analysis of socioeconomic, psychiatric and physical health risk factors. *J Psychiatr Res*. 2022;154:233–241. [Crossref]
45. Øien-Ødegaard C, Hauge LJ, Reneflot A. Marital status, educational attainment, and suicide risk: a Norwegian register-based population study. *Popul Health Metr*. 2021;19(1):1–11. [Crossref]
46. Yang X, Liu L, Li R. How marital events explain the suicide rate among Chinese. *PLoS One*. 2023;18(10):e0286961. [Crossref]
47. Singh AR, Singh SA. Towards a suicide free society: identify suicide prevention as public health policy. *Mens Sana Monogr*. 2004;2(1):21–23.